

Hertleve risarske predloge so namenjene učencem višjih razredov, ki rišejo brez stigem.

Tako smo obhodili učilsko razstavo. Preveliko je bilo predmetov, da bi vsakega pregledali in ocenili po njegovi vred-

nosti, omenili smo le one, ki so nam najboljše ugajali. Prekratek je bil tudi čas razstave, zato je bilo prekoristno za kranjsko šolstvo, da se otvori stalna učilska razstava, kakor se namerava. Upamo, da bodo merodajni za šolstvo vneti faktorji to misel podpirali.

Maks Josin.

Risarski pouk na obrtno-nadaljevalnih šolah.

II. Normalni učni črtež.*)

A. Razdelitev pouka na krški obrtno-nadaljevalni šoli.

Pripravljalni tečaj: Čitanje 2 uri; pisanje 1 uro; računstvo 1 uro; risanje 1 uro.

V 1. razredu se poučuje elementarno prostoročno in geometriško risanje 3 ure na teden, obrtno spisje 2 uri in obrtno računstvo 2 uri na teden.

V 2. razredu se poučuje strokovno risanje 3 ure na teden skupno s 1 razr.; obrtno računstvo in knjigovodstvo 3 ure.

Vsi razredi imajo skupno 1 uro ve-rouk. Pouk traja 7 mesecev in sicer v sredo in petek od 6. do 8. ure zvečer v nedeljo pa od 8. do 12. ure dopoldne. Učni jezik je v pripravljalnem tečaju in 1. razr. slovenski, v 2. razredu pa nemško-slovenski. Učiteljem plačujejo za vsako uro 80 kr. nagrade.

B. Učna tvarina.

a) Prvotno (elementarno prostoročno risanje). 1. razred: Geometriški ploski ornament in slogni listni in cvetlični ornament, deloma po predrisih na šolski tabli, deloma po primerno izbranih predlogah v kolikor mogoče velikem me-

*) Po tem vzornem črtežu sestavijo se drugi raznim krajnim razmeram primerno. Navadno se tudi nekaj tvarine prikladno skrajša. To kar se je za krško obrtno-nadaljevalno šolo izpustilo, je zaznamovano s [] namreč tvarina za tiste obrtnike, katerih v Krškem ni. Starejši učni črtež za obrtne nadaljevalne šole imamo iz leta 1874, min. naredba z dne 6. mal. travna, ki je tudi natisnen v zbirki šolskih postav za Kranjsko l. 1876.

rilu in natančno izvršenem obrisu (konturi) s svinčnikom, pozneje tudi s peresom. — Z ozirom na različno obrt se vadijo učenci tudi z barvami okraševati svoje risbe. Pri tem jim učitelj nazorno razloži razdelitev barv in njih raznoteri učinek na oko. — Dalje se goji risanje prvotnih prostoročnih oblik po žičnih in lesenih kalupih s primernim razlaganjem najvažnejših perspektivnih prikazni. — Naprednejši učenci naj tudi v obrisih ali s priprostimi obsenčevanjem posnemajo arhitektonske obrazbe (oveneje), posodne oblike in priproste plastiške listne — ali cvetlične ornamente po mavčnih modelih, ako to njih obrt zahteva. Učenci naj se pri tem poučujejo o raznih slogih in o uporabi dotičnih predmetov. [Podobarji, izdelovalci pohišja (mizarji), stukotvorci, kamenopisci, vrezovalci, zlatarji, srebrarji, bronarji, lončarji, i. t. d. se morejo tudi izuriti v prostinah (elementih) figuralnega risanja].

b) Merstveno risanje in prvotine iz merstva. I. razred: Učenci naj se seznanijo z uporabo najpotrebnejšega risalskega orodja ter naj se vadijo s tušem potezati preme, loke i. t. d. Učitelj naj na šolski tabli razloži prvotine (elemente) oblikoslovja, kakor tudi tiste geometriške konstrukcije, ki jih rabijo pri izvrševanju tehniških narisov. V tem naj se učenci še na primernih vzgledih izurijo. Vaje v posnemanji (kopiranji) geometriških ornamentov po predlogah. — Najvažneje o merjenji in izračunenji ploskev in teles z navodili o

praktični uporabi učne snovi. — Nazorno razlaganje projektivnega predstavljanja geometriških pripravnih modelih z uporabo.

c) Stavbinsko risanje. V 2. razredu se vadijo učenci risanja jednostavnih važnejših stavbenih sestav (konstrukcij) od kamenja, lesa in od kovin po kotiranih podrobnih narisih in kolikor je mogoče tudi po kalupih. — Pri izbiri predlog je treba vedno ozir jemati na učenčevo obrt. Zidarji in tesarji naj poleg podrobnih črtežev, ki spadajo v njih obrt, tudi posnemajo (rišejo) kotirane očrte, proreze in osnove ostrešij priprostih poslopij. — Stavbinski mizarji rišejo lesne vezi, ukladja, vrata, podrobnosti od durij in oken v kakor mogoče veliki meri, deloma po delarskih narisih, deloma po kalupih. Stavbinski ključaničarji in kovači rišejo ključavnice, vezi (kale), omrežja i. t. d.; [klesarji (kamnoseki) vznožne črteže in druge klesarske narise. Stavbinski mizarji in klesarji rišejo tudi prostine (elemente) grškega in rimskega stebrovja, raznotere obkrajke (simse) in njih člene po velikem merilu in s potrebnimi profili]. Izrise naj izvrše z enakomernimi krepkimi potezami, proreze naj obarvajo ali izčrtkajo, vpisovanje kôt (merskih števil) in opis risbe naj izvrše z razločno pisavo. — Pouk naj bode vedno združen z razumljivim razlaganjem narisov.

Risanje za mehaniško-tehniško obrt. 2. razred: Posnemanje (kopiranje) jednostavnih strojnih delov po natančno kotiranih in pravilno konstruiranih predlogah (delavskih narisih), z uporabo merila in z navadnim ornačenjem snovi. Pri tem naj se učencem najprej razloži zveza posamičnih projekcij dotičnega strojevega dela v narisu, pokaže naj se jim pa tudi po možnosti kalup. Za ključaničarje, kovače, kolarje, urarje i. t. d. naj se izbere primerne predloge s posebnim ozirom na potrebe dotičnega obrta, katere naj izrisujejo po prej pojasnenem načinu. — Posebno paziti je treba na natančno izvršitev in razločni opis risbe, kakor tudi na vpisovanje kôt z debelimi črtami, obrisi (konture) se na-

vadno potezo in z enakomernimi, krepkimi črnimi črtami, kotne črte pa s tankimi rdečimi ali bledimi, prorezi pa se ozalšajo z barvo dotične snovi ali pa izčrtkajo. — Naprednejši učenci naj se po možnosti urijo v obrisovanji (skiciranji) in načrtovanji strojnih elementov, ključavnic i. t. d. po kalupih z uporabo navadnega merskega orodja in v predstavljanji tistih prerezov in profilov, ki so k popolnemu delarskemu narisu potrebni.

d) Risanje za [umetniški in] mali obrt. V 2. razredu rišejo učenci po vzornih, slogno pravilnih predlogah in po odlivih umetno-obrtnih predmetov. Pri izbiri pa je treba paziti na risarsko dovršenost z ozirom na obrt dotičnega učenca. Pričneje naj z risanjem priprostih podrobnosti v veliki meri, potem pa, ko so si učenci pridobili zadostno znanje o podrobnosti, posnemajo naj umetno-obrtniške izdelke (predmete). — Izdelovalci pohišja, [pozlatarji], strugarji i. t. d. rišejo poleg lesnih vezi profilirane obkrajke (simse), skruže (lesbičke), izstružene in izrezbane stebre, noge, površke (krone), ukladbe in jednostavne uporabne predmete po dobrih vzorcih. Posebno napredni učenci naj rišejo tudi podrobnosti po jednostavnih preglednih narisih. — Umetniški ključaničarji in okraševalni kovači rišejo okove, navadna omrežja in omrežja za nadsvetlišča i. t. d. [Zlatarji in srebrarji, dolbači (ciselérji), vrezovalci (gravérji) rišejo posode, svetilnike, dragocenosti iz jednake umetno-obrtniške izdelke. Sobni slikarji, krasopisci, lakirovci, okraševalci (dekoratérji), knjigovezi pečajo se najbolj z barvanimi ploskvinimi ornamentami dotičnega obrta in z izvrševanjem raznih napisov. Figuralno risanje po mavčnih kalupih, risanje in slikanje cvetlic goje le tisti učenci, katerih poklic to zahteva].

Pri redno ponavljajočih motivih (nagibih) naj se zahteva navadno le natančna izvršitev jednega takega motiva in jeden obrisek za daljno uporabo pri nakitu (dekoraciji) dotičnega predmeta. — Drugim

ne umetno-obrtniškim učencem naj se dajejo take predloge, na katerih so narisani predmetje kolikor mogoče v zvezi z obrtjo dotičnega učenca ali pa vsaj vplivajo na izobrazbo okusa, obliko- in barvoznanstva.

e) [Modeliranje ali vpodabljanje. Vaje v posnemanji plastiških predlog (mavčnih kalupov in jednostavnih u-

metno-obrtniških predmetov) v glini in vosku po sistematiškem učnem navodu in z ozirom na učenčevo obrt in na snov, v kateri je dotični predmet izdelan (les, kamen, glina, kovine i. t. d.) Posebno napredni učenci naj se tudi vadijo modelirati po dobrih fotografijah in delarskih narisih. Ako obrt zahteva, naj se vadijo tudi učenci v oblikovanji in ulivanji.] — z —

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

*

Kakor opero „Campa“ in igro „Deborah“, tako je še drugih stvari vravnal Fr. Cegnar za tedanje „Slov. društvo in slov. gledališče“; na pr. Rodoljubi. Igra v treh dejanjih iz českiga poslovenil (Vid. Ljublj. Časnik l. 1851 št. 8—44). Naznanjal je v tem tečaju zlasti slovstvene novine, p. Zvezdice od Radoslava Razlaga (l. 103. 104); Zora, jugoslavenski zabavnik za godinu 1852, od Radoslava Razlaga i Ivana Vinkovića; Koledarčik slovenski od dr. J. Bleiweisa za l. 1852 itd. Priporočil je „Društvo za jugoslavensko povestnico“ (str. 32), katero mora, ako hoče svoj namen doseči, z enako pazljivim očesom kakor za Hervaško, se ozirati na Serbsko, v Dalmacio, v Bosno in na Slovensko; zavoljo tega bi bilo pa tudi gotovo prav, da bi sestavke v svoj letnik jemalo v ilirskem, serbskem in slovenskem jeziku, kakor mu bodo poslani . . . Ako vse to prevdarimo, ménimo, da bi ne bilo napčno, ako bi druge jugoslavenske že obstoječe društva se z Zagrebškim zjedinile; na pr. ljubljansko zgodovinsko društvo, ki bolj životari, kakor živí, od kterega se komaj v Ljubljani vé, da obstoji, ki nima ne obilne podpore, ne dovoljnih potrebnih pripomočkov, ki je v svoji podlagi trohljeno,

v osnovi zastarano; že to gre zlo navskriž, da se peča s slovensko dogodivščino v nemškem jeziku, kar se že s pravim zapopadkom zgodovine ne more nikakor vjemati itd. (str. 126)“. — To priporočilo je ponatisnila „Slov. Bčela“ s pristavkom: „K temu lepemu in imenitnemu povabilu iz roke našega neumornega pisatelja, g. Fr. Cegnarja, nemamo nič drugega pristaviti, kakor serčno željo in prošnjo, da bi si ga vsi Slovenci, posebno pa vsi Slovenski domorodci k sercu vzeli. Mi Slovenci še nemamo društva za slovensko povestnico, tudi bodemo javeljne kedaj u stanu, ga osnovati. Evo! brati Jugoslaveni nas vabijo in kličejo, Slovenci stopimo u bratovsko kolo jugoslavensko (str. 28. II)!“ — Knaffelnovi šolski milodari (str. 58) itd.

Ker je Cegnar nekoliko pohvalil, nekoliko pograjal Razlagove „Zvezdice in Zoro“ zlasti gledé mešanice v pisavi, gledé lepoglasja in nedoslednosti ali nedoveršenosti, pozval ga je ta na odgovor v „Bčeli“ (1852 str. 32): Odprto pismice g. Cegnarju. Nato se je odzval Cegnar v Novicah (str. 32): Odgovor na odperto pismo gospodu Razlagu: „V 4. listu „Bčele“ ste mi z mogočno besedo napisali 4 vprašanja, na ktere naj